

Visienota Gezondheid 2030

Korte inleiding

De visienota gezondheid 2030 dient als roadmap voor het nieuwe bestuur in Gent rond gezondheid. De tekst kreeg vorm door de gezondheidsraad met uitbreiding van een aantal leden uit de zorgraad van Eerstelijnszone Gent en een aantal leden van het Netwerk Gezondheids promotie.

Gezondheid wordt in de nota steeds ruim bekeken als fysieke, mentale en sociale gezondheid. Gezondheid is een thema dat betrekking heeft op veel belendende beleidsdomeinen binnen het lokaal bestuur. Met deze nota willen we niet enkel aandacht vragen voor gezondheid binnen de verschillende beleidsdomeinen (health IN all policies), maar ook aantonen dat gezondheid bijdraagt aan al deze beleidsdomeinen (health FOR all policies).

De nota bevat 5 grote speerpunten. Binnen elk speerpunt is er eerst een korte duiding over het belang ervan en de rol van het lokaal bestuur om zo te komen tot een aantal mogelijke beleidsvoorstellen voor het nieuwe bestuur.

Bij de formulering van de beleidsvoorstellen willen we ambitieus zijn, maar ook realistisch qua budget. Daarbij vinden we het als gezondheidsraad belangrijk om te bestendigen wat nu goed werkt en vooral ook te zoeken naar een goede en effectieve inzet van de beschikbare middelen.

Gent wil een gezonde en zorgzame stad zijn. De Stedelijke Gezondheidsraad formuleert adviezen om het beleid, het werkveld en de bevolking te helpen dit doel te bereiken. Hierbij vertrekken we vanuit de beschikbare informatie en wetenschappelijke kennis rond gezondheid. We gaan in overleg met alle betrokkenen over hoe we de inzichten samen kunnen vertalen naar het beleid en naar de praktijk. Want toegankelijke gezondheids- en welzijnszorg voor iedereen is essentieel voor sociale rechtvaardigheid en maatschappelijke verbinding: 'iedereen telt mee, niemand valt uit de boot'!

Jan De Maeseneer – Voorzitter van de Gentse Gezondheidsraad

Samenvatting van de beleidsvoorstellen rond gezondheid

Versterk als stad Gent je regierol rond gezondheid:

1. Gebruik de adviserende rol van de Gezondheidsraad en betrek lokale expertise.
2. Versterk de samenwerking tussen stedelijke adviesraden en de gemeenteraad.
3. Verzamel en ontsluit relevante data over gezondheid en toegankelijkheid van zorg.
4. Behoud de methodiek van signalenbundeling voor structurele knelpunten.
5. Blijf een innovatieve en inspirerende rol spelen in samenwerking met diverse partners.
6. Versterk samenwerking rond gezondheid vanuit de verschillende beleidsdomeinen.

Verbeter de gezondheid van de Gentenaars door in te zetten op de beschermende factoren:

1. Ontwikkel het openbaar domein tot een gezonde omgeving.
 - Maak Gent rook- en vapevrij met focus op speel- en sportterreinen, schoolomgevingen, en ziekenhuizen.
 - Creëer beweegvriendelijke ruimten en goede infrastructuur voor actieve mobiliteit.
 - Stimuleer betaalbaar, gezond en milieubewust voedingsaanbod, bijvoorbeeld op scholen of via sociale restaurants.
 - Onderzoek juridisch instrumentarium om gokwinkels en ongezonde snacks in de schoolomgeving te beperken.
2. Stimuleer preventie en versterk kennis en vaardigheden van Gentenaars rond gezondheid.
 - Ondersteun Gentse scholen bij de ontwikkeling van een duurzaam gezondheidsbeleid.
 - Stimuleer laagdrempelig groepsaanbod voor kwetsbare doelgroepen.
3. Zorg voor toegankelijke dienst- en zorgverlening in de wijken.
 - Geef het goede voorbeeld met toegankelijke eigen dienstverlening.
 - Blijf digipunten versterken voor Gentenaars met lage digitale vaardigheden.
 - Monitor aanwezigheid van dienstverlening en handelaars in wijken.
 - Garandeer bereikbaarheid van diensten met openbaar vervoer.

Maak een prioriteit van de inzet op de eerste 1000 dagen en preventie bij kinderen:

1. Formuleer duidelijke stadsbrede gezondheidsdoelstellingen voor de eerste 1000 dagen.
2. Vergroot kennis over preconceptionele en perinatale zorg en verminder handelingsverlegenheid bij hulpverleners.
3. Implementeer de 'kindreflex' bij hulpverleners voor aandacht voor gezondheid.
4. Versterk samenwerking tussen organisaties die met kinderen en gezinnen werken en voorkom breuklijnen.
5. Ondersteun organisaties zoals Kind & Gezin, inloopteams, CLB, groeiteams, kinderopvang in preventieve gezondheid en vroegdetectie.
6. Verduurzaam goede praktijken voor gezondheidsvaardigheden van jonge kinderen.
7. Verbeter afstemming tussen initiatieven voor gezondheidsvaardigheden bij kinderen.

Werk een plan uit voor de 'elder boom' en zet in op ouderenzorg en levensloopbestendig wonen:

1. Zet in op het transitieproces van ouder worden met preventie en voorbereiding op keuzes zoals wonen.
2. Voorkom vereenzaming door ouderen actief te benaderen en buurtgerichte, intergenerationele initiatieven te stimuleren.
3. Versterk aandacht voor mondgezondheid bij ouderen in de residentiële en thuissetting.
4. Versterk lokale dienstencentra voor buurtgerichte preventie, ontmoeting, digitale vaardigheden en diversiteit.

5. Faciliteer randvoorwaarden voor zorgzame buurten, maak vrijwilligerswerk aantrekkelijk en stimuleer initiatieven zoals straatambassadeurs.
6. Ondersteun en waardeer Gentse mantelzorgers en laat hun stem horen bij zorgvoorzieningen.
7. Verbeter voetpadkwaliteit voor veilige verplaatsingen van minder mobiele Gentenaren.
8. Bevorder levensloopbestendig wonen met aandacht voor intergenerationeel wonen en regelgeving.
9. Stimuleer wetenschappelijk onderbouwde innovatie in ouderenzorg met advies van de stedelijke gezondheidsraad.
10. Versterk de buurtgerichte betrokkenheid en innovatie in de stedelijke woonzorgcentra.

Neem een actieve rol op om toegankelijke gezondheidszorg in Gent te garanderen:

1. Neem een actieve rol op in datagedreven zorgspreiding en capaciteitsgarantie.
 - Monitor de Gentse zorgvraag en -aanbod, met aandacht voor drempels bij kwetsbare doelgroepen.
 - Zorg voor een planmatige aanpak van eerstelijnsvoorzieningen in de stad.
 - Ga in gesprek met zorgaanbieders over geografische organisatie naar wijken.
 - Faciliteer verbindende en innovatieve gezondheidsinitiatieven.
2. Verhoog de toegankelijkheid van gezondheidszorg voor alle Gentenaren door drempels weg te werken.
 - Zet in op proactieve detectie van kwetsbaarheid.
 - Ondersteun de brugfunctie tussen zorgactoren en kwetsbare doelgroepen.
 - Promoot sociaal tolken en subsidies voor rolstoeltoegankelijke eerstelijnspraktijken.
 - Faciliteer leesbare (geestelijke) gezondheidszorg, vb. via Kruispunt(en).
3. Versterk de wijkgerichte aanpak rond gezondheid én welzijn.
 - Ontwikkel een wijkgericht plan afgestemd op de wijknoden.
 - Creëer een wijkplatform voor uitwisseling rond gezondheid en welzijn.
 - Ondersteun de vorming van interprofessionele eerstelijnsnetwerken.
 - Onderzoek infrastructuur voor wijkgerichte welzijnshubs.
 - Vereenvoudig toegang tot wijkinitiatieven voor zorgverstrekkers via 'social prescribing'.
4. Maak Gent aantrekkelijk voor zorgverlening door optimale mobiliteit voor zowel patiënten als zorgverstrekkers

Bereid je als stad voor op de impact van de klimaatsverandering op gezondheid.

1. Zet in op een proactieve aanpak van klimaatverandering als gezondheidsrisico.
2. Verhoog de kennis over klimaat-gerelateerde gezondheidsuitdagingen.
3. Stimuleer samenwerking voor klimaatadaptatie, met mandaat en budget.
4. Bevorder groen, verminder ontgroening en creëer toegankelijke koelteplekken.

1

Zet in op een lokaal en fijnmazig gezondheidsbeleid. Versterk de determinanten voor een betere sociale, fysieke en mentale gezondheid. Maak van Gent een gezonde en zorgzame Stad.

Vele Vlaamse centrumsteden werkten de voorbije decennia een eigen gezondheidsbeleid uit vanuit hun regierol rond gezondheid, zo ook Gent. Een lokaal gezondheidsbeleid complementair op het Vlaamse preventieve gezondheidsbeleid, heeft heel wat voordelen:

- Een stadsbrede integrale aanpak zorgt voor betere afstemming van de vele initiatieven van alle partners en kan versnippering tegengaan.
- De gedifferentieerde aanpak op maat van kwetsbare doelgroepen en buurten kan innovatie stimuleren en een hefboom zijn voor een vernieuwende aanpak, ook op bovenlokaal niveau.
- Het lokaal bestuur is de perfecte setting om in samenwerking met andere beleidsdomeinen (zoals onderwijs, mobiliteit, klimaat, lokaal sociaal beleid, armoedebeleid, ...) te werken aan de sociale determinanten die de gezondheid van de Gentenaar beïnvloeden.

Het gezondheidsbeleid van stad Gent heeft de voorbije jaren vaak een inspirerende rol gespeeld naar andere lokale besturen en naar het bovenlokale beleid rond de aanpak van uitdagingen rond gezondheid. Vanuit de Gezondheidsraad vinden we dat Stad Gent verder een regierol rond gezondheid moet opnemen en vanuit de fijnmazige aanpak een voorbeeld kan zijn voor anderen.

Om sociale gezondheidsongelijkheid aan te pakken is een integrale aanpak van gezondheid vanuit verschillende beleidsdomeinen cruciaal (health IN en FOR all policies). Een lokaal bestuur kan enerzijds preventief werken aan gezondheidsdeterminanten die bedreigend of beschermend kunnen zijn voor een goede sociale, fysieke en mentale gezondheid. Denk daarbij aan onderwijs, ruimtelijke ordening, toegankelijke dienstverlening, aanpak van armoede enz. Anderzijds kan een lokaal bestuur Gentenaars met gezondheidsproblemen ondersteunen om sociaal isolement en financiële onzekerheid te voorkomen. Dit kan door maximaal in te zetten op uitputting van rechten, het voorzien van een toegankelijk aanbod van zorg en het stimuleren van initiatieven voor inclusie van kwetsbare doelgroepen in de maatschappij.

Vanuit de Gezondheidsraad vinden we dat Stad Gent hierbij kan inspelen op 2 sporen:

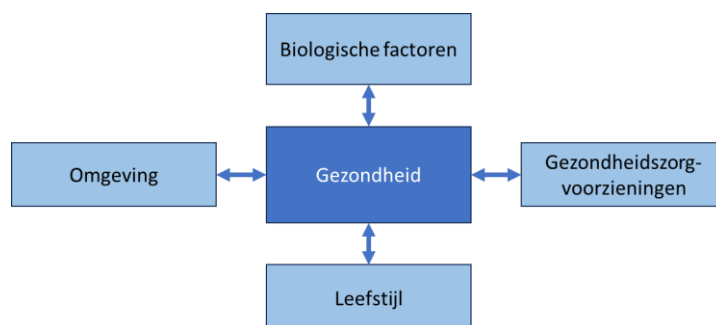
- Het versterken van de regierol binnen het gezondheidsbeleid.
- Het voorzien van een integrale aanpak van de verschillende beschermende factoren voor gezondheid, met name omgeving, vaardigheden en dienstverlening.

Versterk als stad Gent je regierol rond gezondheid:

1. Gebruik als Stad de adviserende rol van de Gezondheidsraad en zet tijdig de aanwezige lokale expertise in voor beleidsvraagstukken met impact op de gezondheid van de Gentenaars.
2. Versterk de samenwerking tussen de stedelijke adviesraden en de gemeenteraad, vb. via een jaarlijks overleg met de betrokken thematische commissie. Versterk ook de uitwisseling tussen de verschillende stedelijke adviesraden in Gent.

3. Zorg stadsbreed voor efficiënte overlegstructuren rond gezondheid met als doel: samenwerking aan gemeenschappelijke doelstellingen, de afstemming van concrete initiatieven op elkaar, de formulering van adviezen en het bepleiten van knelpunten op het (boven)lokale beleidsniveau.
4. Zet in op het verzamelen van relevante data rond gezondheid en toegankelijkheid van zorg. Ontsluit relevante data waar mogelijk tot op wijkniveau voor de Gentse hulpverleners om samen strategieën te bepalen rond gezondheidspromotie en toegankelijkheid van gezondheidszorg.
5. Behoud de relevante methodiek van signalenbundeling vanuit het Gentse werkveld (ism Eerstelijnszone Gent) om structurele knelpunten zichtbaar te maken en het beleid te voeren.
6. Blijf inzetten op de innovatieve en inspirerende rol van Stad Gent in de aanpak van gezondheidsuitdagingen in samenwerking met gezondheids- en welzijnsorganisaties, andere beleidsdomeinen en sectoren, de hogere onderwijsinstellingen en de burgers. Gent kan zowel nationaal als internationaal goede praktijken uitdragen.
7. Versterk de stedelijke interdepartementale samenwerking in de uitwerking van een lokaal sociaal beleid, armoedebeleid, woonbeleid, gezinsbeleid en gezondheidsbeleid.

Verbeter de gezondheid van de Gentenaars door in te zetten op de omgeving, leefstijl en de toegankelijkheid van gezondheidszorgvoorzieningen:

1. Stimuleer bij de inrichting van het openbaar domein een gezonde fysieke, mentale en sociale omgeving die de gezonde keuze tot de makkelijkste keuze maakt.
 - Zorg voor voldoende laagdrempelige ontmoetingsplekken in buurten met aandacht voor inclusie van specifieke doelgroepen die meer drempels ervaren, zoals bvb. vereenzaamden, mensen met dementie, mensen met een psychische kwetsbaarheid. Maar hou bij de planning ook rekening met de draagkracht van kwetsbare buurten zodat het gevoel van veiligheid niet onder druk komt te staan.
 - Stimuleer intergenerationele initiatieven die zorgen voor meer verbondenheid en zingeving.
 - Maak van Gent een rook- en vapevrije stad met rookvrije speel- en sportterreinen, rookvrije schoolomgevingen en rookvrije ziekenhuizen.
 - Zorg als beweegvriendelijke stad voor ruimten die beweging in de vrije tijd aanmoedigen, alsook voor goede voetpaden, fietspaden en veiligheid op straat zodat alle leeftijden zich actief kunnen verplaatsen (ook met een rollator of rolstoel) naar voorzieningen in de buurt.
 - Stimuleer een betaalbaar, gezond en milieuverantwoord voedingsaanbod in Gent, vb. op scholen of via sociale restaurants.
 - Gent kan pionier zijn in het ontwikkelen van een juridisch instrumentarium om bvb. in de schoolomgeving gokwinkels en het aanbod aan ongezonde snacks in te perken.

- Zorg voor leefbare wijken met voldoende groen, bos, schaduwplekken en stilteplekken en zet in op de beperking van geluidsoverlast in de woonwijken.
 - Stimuleer ook Gentse werkgevers en organisaties om een gezonde leef- en werkomgeving te creëren voor hun werknemers, klanten en buurtbewoners.
2. Trek de kaart van preventie en versterk de kennis en vaardigheden van de Gentenaars zodat zij de gezonde keuze kunnen maken. Hanteer het principe van proportioneel universalisme. Blijf vooral en extra inzetten op het versterken van gezondheidsvaardigheden van kwetsbare doelgroepen zoals bvb. laaggeletterden, mensen in armoede, kwetsbare gezinnen, mensen met een migratieachtergrond. Naast individueel of groepsaanbod kunnen ook hulpverleners hier een belangrijke rol spelen.
- Ondersteun de Gentse scholen bij het uitwerken van een duurzaam gezondheidsbeleid. Maak van elke school een gezonde school. Voorbeelden uit Amsterdam en Schotland tonen immers aan dat als kinderen op school dagelijks gezonde maaltijden krijgen en 1 mijl lopen, het overgewicht vermindert. Ondersteun scholen met een ruim en praktisch aanbod rond verschillende gezondheidsthema's (zoals gezonde voeding, beweging, mondzorg, sociaal emotioneel leren, weerbaarheidstraining, seksuele gezondheid, middelengebruik,...). Op die manier kan er ook binnen de school op een fijne manier gewerkt worden aan het versterken van de gezondheidsvaardigheden van kinderen.
 - Stimuleer en voorzie voldoende laagdrempelig groepsaanbod voor kwetsbare doelgroepen, zodat mensen in groep elkaar kunnen versterken. Zet in op verduurzaming van goede praktijken die effectief bijdragen aan het versterken van de gezondheidsvaardigheden zoals Ratatouille, Gezonde Scholen, generatie gaatjesvrij, groepscursussen rookstop, groepscursussen veerkracht en herstel, Mama to be(e), ... En ga in gesprek rond gezondheid met moeilijker bereikbare doelgroepen vb. door het organiseren van gezondheidsbabbels.
3. In de nasleep van de covid-periode is de toegankelijkheid van veel dienstverlening moeilijker geworden door inperking openingsuren, meer digitalisering, beperkte loketfuncties (vb. bij vakbonden, ziekenfondsen, ...). Gentenaars én hulpverleners botsen op tijdrovende, administratieve procedures bij het uitputten van rechten. Zorg daarom voor voldoende, nabije en toegankelijke dienst- en zorgverlening voor alle Gentenaars en hanteer het click-call-connect principe in de eigen dienstverlening.
- Geef als stad het goede voorbeeld en zet maximaal in op toegankelijke eigen dienstverlening.
 - Digitalisering zorgt voor een digitale kloof waarbij mensen drempels ervaren bvb. bij het maken van een online afspraak bij de huisarts of het aanvragen van premies of tegemoetkomingen bij het ziekenfonds. Veel van die vragen komen terecht bij gezondheidswerkers en onthaalmedewerkers van vele organisaties. Blijf de digipunten versterken die Gentenaars met lage digitale vaardigheden kunnen ondersteunen.
 - Monitor de voldoende aanwezigheid van dienstverlening en handelaars in wijken. Neem als Stad een duidelijke rol op om ook andere zorg- en welzijnsorganisaties te stimuleren tot meer toegankelijke dienstverlening en gebiedsgerichte werking (vb. één intermutualistisch loket voor alle ziekenfondsen in de wijken).
 - Een goed openbaar vervoer is een basisvoorwaarde in toegankelijkheid. De bereikbaarheid van diensten met openbaar vervoer moet gegarandeerd worden.

2 Zorg ervoor dat alle Gentse kinderen een gezonde start kennen.

Zet in op de eerste 1000 dagen.

Voorkom zo latere problemen rond sociale, fysieke en mentale gezondheid.

- It takes a village to raise a child.

“Investeren in een goede start levert enorme winst op voor de gezondheid en het welzijn van toekomstige generaties: het is de slimste investering die we kunnen doen, vanuit menselijk, maatschappelijk en economisch perspectief” (Roseboom, 2018).

Gent is een jonge stad in vergelijking met Vlaanderen. Bovendien is de jonge bevolkingsgroep ook superdivers. 53% van de kinderen tot 9 jaar heeft een migratieachtergrond en 18,9% van de Gentse kinderen groeit op in een kansarm gezin (Kind & Gezin, 2022).

De sociale, fysieke en mentale gezondheid van de Gentse kinderen en jongeren staat onder druk. 11,8% van de Gentse 2-jarigen heeft overgewicht (Kind & Gezin, 2020). 60% van de 3 tot 4-jarigen is nog niet naar de tandarts geweest (IMA, 2021) en 1 op 6 vertoont tekenen van beginnend tandbederf. De centra voor leerlingenbegeleiding trekken aan de alarmbel vanwege meer gedragsproblemen, eetstoornissen en uitdagingen rond omgaan met verschillende soorten van verslaving. Er zijn te veel jonge kinderen die in een context van geweld opgroeien. Tegelijk stellen we vast dat er te weinig cijfers zijn over de periode vanaf de zwangerschap tot de leeftijd van 2 jaar om gerichte interventies te doen.

Eén van de belangrijkste determinanten van de gezondheid en het welzijn van kinderen is armoede. Onderzoek toont aan dat een kind in armoede tot 3 keer meer risico heeft op een slechtere gezondheid op latere leeftijd. Armoede kan een invloed hebben op een mindere hersenontwikkeling in de basisschoolperiode, het vaker meemaken van stressvolle gebeurtenissen en een minder goede emotieregulatie.

Het gezinsbeleid heeft binnen de Stad Gent de laatste jaren extra aandacht gekregen. Er werd een beleidsgroep gezin opgericht met uitwisseling tussen de verschillende betrokken departementen en partners. Ook de inzet op kinderarmoede vanuit Gent is daarbij belangrijk, met projecten zoals ‘kinderen eerst’, waarbij een maatschappelijk werker van het OCMW een zitdag organiseert in scholen in functie van rechtenuitputting.

Vanuit de Gezondheidsraad pleiten we voor extra inzet door de stad op de eerste 1000 dagen in het leven van een kind (vanaf de conceptie tot de 2^e verjaardag). Deze fase is immers cruciaal voor een goede ontwikkeling en kansen in het latere leven. Het is ook een opportuniteit gezien ouders in deze levensfase extra aandacht hebben voor gezondheid (voor zichzelf en hun kind) en ook vaak met zorgverleners in contact komen. Maak van preventie op heel jonge leeftijd prioriteit nummer 1 in het gezondheidsbeleid en lokaal sociaal beleid. Programma’s rond preventie en vroegdetectie (vb. van familiaal geweld) kunnen latere gezondheidsproblemen en psychische problemen (Infant Mental Health) voorkomen.

Maak een prioriteit van de inzet op de eerste 1000 dagen en preventie bij kinderen:

1. Formuleer duidelijke stadsbrede gezondheidsdoelstellingen voor de eerste 1000 dagen en zorg voor een gemeenschappelijke, interdepartementale inzet van middelen.
2. Zorg voor meer slagkracht op vlak van preventie bij kinderen door een gefragmenteerde aanpak tegen te gaan. De stad kan de afstemming verbeteren tussen de vele initiatieven die de gezondheidsvaardigheden van kinderen en gezinnen kunnen versterken. Bevorder een gezonde levensstijl door in te zetten op alle bouwstenen zoals goede eetgewoonten, beweging, positief zelfbeeld, goede slaapgewoonten en emotieregulatie.
3. Vergroot de preconceptionele en perinatale kennis en neem de handelingsverlegenheid rond dit thema weg bij hulpverleners die contacten hebben met kwetsbare gezinnen. Verhoog het aantal vroegtijdige aanmeldingen van zwangere vrouwen bij Kind & Gezin en zorg voor een breder gebruik van de screeningstool Born In Belgium.
4. Zet in op de 'kindreflex' bij organisaties en hulpverleners, om zo meer aandacht te geven aan de gezondheid en het welzijn van kinderen in gezinnen.
5. Versterk de samenwerking tussen organisaties die werken met kinderen en gezinnen en voorkom zo breuklijnen in de overgang. Ondersteun Kind & Gezin, inloopteams, CLB, groeiteams, kinderopvang,... in de uitvoering van hun opdracht rond preventieve gezondheid en vroegdetectie van risicofactoren voor gezondheid en psychosociaal welzijn.
6. Zorg voor verduurzaming van goede praktijken die inzetten op het versterken van de gezondheidsvaardigheden van jonge kinderen en gezinnen (vb. Ratatouille, Gezonde Scholen, generatie gaatjesvrij, Mama to be(e)...) en die voorzien in een zorgpad met een goede samenwerking tussen de eerste en tweede lijn (vb. zorgpad kwetsbare zwangeren).

3

Zorg ervoor dat de groter wordende groep Gentse ouderen zo gezond mogelijk oud kan worden en bereid je nu als stad voor op de “elder boom”.

- ‘it takes a village to care for and support the elderly’

Hoewel Gent een jonge stad is, neemt ook hier het aantal 67-plussers exponentieel toe. Tegen 2030 zouden er zo’n 5000 bijkomen. Dat betekent dat er de volgende 10 jaar een snellere groei zal zijn in vergelijking met het voorgaande jaar. Deze demografische evolutie zal zich nog doorzetten met een mogelijke piek in 2050. Aangezien 37% van de Gentenaars een migratieachtergrond heeft, wordt de Gentse oudere ook steeds diverser.

Een grote toename van ouderen vraagt een andere aanpak in de stad. De nood aan kwaliteitsvolle, toegankelijke, nabije en doelgerichte zorg zal groter worden, gezien ook de complexiteit van zorg toeneemt. 45% van de Gentse 75-plussers heeft momenteel een chronische aandoening (dementie, diabetes, nek- en rugklachten, depressie, ...) en men spreekt in Vlaanderen van 60% van de 65-plussers die meerdere chronische aandoeningen (multimorbiditeit) heeft. De inrichting van de publieke ruimte en mobilititeit (goede voetpaden, busvervoer, aangepast vervoer, ...) worden cruciale factoren voor ouderen om zich te verplaatsen naar zorgvoorzieningen en plekken voor sociale ontmoeting en cultuur. Ook de woonmarkt staat in Gent enorm onder druk met een grote groep alleenwonenden (39% van de 75-plussers woont alleen en het aantal grote gezinnen neemt tegelijk toe). De vraag naar aangepaste woonvormen neemt toe. Ook zingeving is een cruciale factor voor het welzijn van ouderen. Zorg voor intergenerationele initiatieven die maatschappelijke verbondenheid bevorderen en sociaal isolement tegengaan.

Er is een strategie op middellange termijn nodig om deze uitdagingen aan te pakken. Een lokaal bestuur kan hier een inspirerende en coördinerende rol opnemen in dit transitieproces en ook de ouderen zelf betrekken. Een lokaal bestuur heeft de nodige handvatten in handen (gemeenteraad, adviesraden, wijkregie, ...) om in gesprek te gaan met de bevolking zelf.

We onderschrijven vanuit de Gezondheidsraad het memorandum van de Gentse ouderenraad die waardevolle beleidsvoorstellen voorlegt voor ouderen op de 8 levensdomeinen. Deze transversale aanpak waarbij stedelijke adviesraden elkaar kunnen versterken, willen we als Gezondheidsraad extra benadrukken als goede praktijk.

Werk een plan uit voor de ‘elder boom’ en zet in op ouderenzorg en levensloopbestendig wonen:

1. Zet als lokaal bestuur in op het transitieproces van ouder worden. Zet in op preventie van ouderdomskwalen en bereidt mensen voor op een nieuwe levensfase waar keuzes rond oa wonen nodig zullen zijn (cfr. ouderenbehoefteonderzoek). Vermijd vereenzaming door ouderen actief te benaderen en hen te stimuleren tot buurtgerichte en intergenerationele initiatieven. En stimuleer laagdrempelige mogelijkheden tot beweging, onder andere door veilige fiets- en wandelroutes.

2. Versterk de aandacht voor mondgezondheid bij ouderen, niet enkel in residentiële settings maar ook in de thuissetting. Zorg voor een gestructureerd mondzorgbeleid in samenwerking met het Vlaams Instituut voor mondgezondheid “gezonde mond” en i.s.m. lokale zorgactoren.
3. De lokale dienstencentra hebben een mooie werking. Versterk die werking om buurtgericht te werken aan preventie, detectie van sociaal isolement van kwetsbare ouderen, intergenerationele ontmoeting, het versterken van digitale vaardigheden, het vervoeren van de minder mobiele Gentenaar en zoveel meer. Zorg voor voldoende diversiteit in de werking om ook de Gentenaar met een migratieachtergrond actief te betrekken. Het lokaal dienstencentrum kan ook een spil zijn in de ontwikkeling van zorgzame buurten, en bvb. een hub zijn voor vraag en aanbod aan vrijwilligerswerk.
4. Om zorgzame buurten te creëren kan de Stad, naast de inzet van lokale dienstencentra, een aantal randvoorwaarden faciliteren. Maak vrijwilligerswerking aantrekkelijk genoeg en deel van het Gentse DNA. Versterk initiatieven die kunnen helpen om noden van minder mobiele ouderen of ouderen met een beperkt netwerk te capteren en hierop een buurtgericht antwoord te formuleren. Denk hierbij aan het online platform Hoplr, het pilootproject met straatambassadeurs in Gentbrugge, ...
5. Zet de mooie werking rond mantelzorg van de Stad Gent verder. Geef de Gentse mantelzorgers de nodige waardering en ondersteuning en zorg ervoor dat ook hun stem gehoord wordt bij zorgvoorzieningen.
6. Verbeter de kwaliteit van de voetpaden zodat de minder mobiele Gentenaar zich ook veilig en actief kan blijven verplaatsen naar voorzieningen in de buurt.
7. De Stad neemt heel wat initiatieven rond ecologisch wonen. Dergelijke initiatieven zijn nu meer dan ooit nodig rond levensloopbestendig wonen.
 - Zorg ervoor dat intergenerationeel wonen haalbaar is.
 - Er is heel veel regelgeving rond wonen, waardoor het installeren van een hellend vlak voor de woning, indien iemand in een rolstoel belandt, vaak moeilijk haalbaar is.
 - Ergotherapeuten van stad Gent kunnen een adviserende rol opnemen in specifieke casussen rond levensloopbestendig wonen.
 - Het loket wonen kan extra aandacht besteden aan noden van ouderen.
8. Stad Gent kan inzetten op wetenschappelijk onderbouwde zinvolle innovatie in relatie tot zorg. Het kan daarbij over technologische innovatie gaan, maar ook over nieuwe manieren van samenwerking. De Gezondheidsraad vraagt om ook hier de adviserende rol van deze stedelijke adviesraad maximaal te gebruiken.
9. Ook de stedelijke woonzorgcentra kunnen zich sterker buurtgericht gaan engageren en inspirerende plekken zijn voor innovatie op vlak van zorg bij meer complexe problematieken. Woonzorgcentra kunnen ook plekken zijn waar intergenerationele contacten gestimuleerd worden, vb. door kinderopvang in hetzelfde gebouw, studenten op kot, ...

4

Stad Gent stimuleert voldoende, toegankelijke, nabije, kwaliteitsvolle en doelgerichte zorg voor alle Gentenaars. Gent draagt zorg voor de Gentenaars, de zorgverstrekkers en mantelzorgers.

Tijdens de covid-pandemie kreeg de zorg maatschappelijk veel applaus. In de nasleep ervan zien we dat de zorgsector nog steeds enorm onder druk staat en personeelstekorten toenemen.

Op de eerstelijns merken we voor het eerst moeilijkheden voor nieuwe Gentenaars om een huisarts te vinden en ook voor een afspraak bij de tandarts moet je maanden wachten. 24,8% van de Gentenaars gaat niet naar de tandarts. Er zijn personeelstekorten in onder andere woonzorgcentra, OCMW en ziekenhuizen. Een aantal Gentse woonzorgcentra hebben daarom Indiase verpleegkundigen ingezet om de nood op te vangen. Spoedgevallendiensten zien tot 20% meer patiënten langskomen dan voor corona, vaak door problemen met geestelijke gezondheid en alcohol- en drugsverslaving. De wachttijden bij de VAPH, maar ook bij gespecialiseerde zorg nemen toe. Zeker bij jongeren met geestelijke gezondheidsproblemen kan dit leiden tot schrijnende situaties.

Ook de zorgverleners zelf staan onder druk. Bijvoorbeeld in ziekenhuizen met de beste werkomgeving is het risico op burn-out minder dan de helft (23%) van het risico in ziekenhuizen met de slechtste werkomgeving (54%) (studie van het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg, KCE, 2022).

Sinds 2020 is Eerstelijnszone Gent vzw opgericht in uitvoering van het Vlaamse beleid. Voor de uitvoering van een geïntegreerde zorg in de Vlaamse eerste lijn vertrekt men van 5 doelstellingen (de quintuple aim) als kompas voor zorg en ondersteuning: 1) zorgen voor een betere kwaliteit en ervaring van de zorg door de Gentenaar, 2) een betere gezondheid van de hele bevolking, 3) meer gelijkheid en rechtvaardigheid in de verstrekking van gezondheidszorg, 4) verbetering van het welzijn van de hulpverleners en 5) het realiseren van meer 'waarde' door het zo efficiënt mogelijk inzetten van tijd, mensen en middelen.

Vanuit de regierol kan een lokaal bestuur mee instaan voor een adequate monitoring van de nood en aanbod aan zorg om toegankelijke en kwaliteitsvolle zorg te garanderen voor de Gentenaars. Het uitgebreide netwerk dat doorheen de jaren is opgebouwd vanuit het armoedebeleid en lokaal sociaal beleid kan mee ingezet worden om te monitoren dat er geen kwetsbare doelgroepen uit de boot vallen. Een lokaal bestuur kan aan de slag met signalen en indien nodig samen met andere centrumsteden bovenlokale beleidsaanpassingen bepleiten.

Een stad als Gent kan een plek zijn waar er geëxperimenteerd wordt met nieuwe vormen van zorg en zorgtoegankelijkheid. Niet alleen technologische zorginnovatie is daar van belang. Er kan ook geëxperimenteerd worden met nieuwe vormen van samenwerking om antwoorden te bieden op de huidige uitdagingen.

Neem een actieve rol op om toegankelijke gezondheidszorg in Gent te garanderen:

1. Neem vanuit de Stad Gent een actieve rol op om op basis van de zorgnoden van de bevolking (datagedreven aanpak) een voldoende spreiding en capaciteit te garanderen van het zorgaanbod voor alle Gentenaars.
 - Zet in op monitoring van de Gentse zorgvraag en zorgaanbod om te garanderen dat niemand uit de boot valt. Hou daarbij ook vanuit de verschillende doelgroepenwerkingen binnen de stad de vinger aan de pols rond drempels die kwetsbare doelgroepen ervaren.
 - Zet in op een planmatige aanpak van eerstelijnsvoorzieningen in een stad. Optimaliseer de vestiging van eerstelijnspraktijken in wijken waar er tekorten zijn aan eerstelijnsvoorzieningen.
 - Ga in gesprek met zorgaanbieders om zich geografisch te organiseren naar de Gentse wijken.
 - Ondersteun en investeer in een regierol voor verbindende en innovatieve (geestelijke) gezondheidsinitiatieven waarin diverse partners vanuit de reguliere werking de krachten bundelen (vb. herstelacademie, sabayon...). Streef daarbij wel naar maximale verbinding of verankering van nieuwe innovatieve initiatieven binnen bestaande netwerken en actoren.
 - Faciliteer de uitrol van de conventie psychologische zorg in de eerste lijn door onder meer het aanbieden of mee helpen zoeken naar geschikte vindplaatsen.

2. Zet in op het verhogen van de toegankelijkheid van gezondheidszorg voor alle Gentenaars, opdat elke Gentenaar recht heeft op dezelfde zorg. Heb daarbij extra aandacht voor drempels naar zorg die ervaren worden door de meest kwetsbare doelgroepen. Ga aan de slag met knelpunten die gesignaleerd worden om zo de toegankelijkheid van gezondheidszorg te verhogen.
 - Stad Gent kan onderzoeken of zij proactief kwetsbaarheid kunnen detecteren om zo meer preventief te handelen. vb. zoals de kwetsbaarheidsmonitor van de CM.
 - Blijf inzetten op een brugfunctie tussen de zorgactoren en kwetsbare doelgroepen. Zorg waar mogelijk wel voor een coherente aanpak in het voorzien van deze outreachende functies in de wijken (straathoekwerkers, gezondheidsgidsen, community health workers, mobiele werkers geestelijke gezondheid, ...).
 - Blijf het gebruik van sociaal tolken promoten bij zorgverstrekkers en blijf middelen voorzien voor sociaal tolken binnen de gezondheidszorg via Amal vzw. Ook al zijn deze middelen niet voldoende om de nood op te vangen, toch zijn zij een belangrijke stimulans voor zorgorganisaties om te werken aan taalbeleid en taalondersteuning voor anderstaligen.
 - Voorzie subsidies voor eerstelijnspraktijken om ze rolstoeltoegankelijk te maken.
 - Faciliteer de toegankelijkheid en de leesbaarheid van de (geestelijke) gezondheidszorg door het ondersteunen van de ontwikkeling van Kruispunt(en) in de stad in samenwerking met de netwerken rond geestelijke gezondheid (Radar en het Pakt).

3. Versterk de wijkgerichte aanpak rond gezondheid en welzijn die de voorbije jaren is opgezet in Gent via de wijkregisseurs, de lokale dienstencentra, de inzet van mobiele werkers geestelijke gezondheidszorg, de ondersteuning voor wijkgerichte gezondheidspromotie binnen de wijkgezondheidscentra, gezondheidsgidsen,... Vermijd daarbij een gefragmenteerde aanpak (vb. verschillende overleggen rond geestelijke gezondheid in 1 wijk) maar streef naar efficiëntie.

- Zorg voor een wijkgericht plan van aanpak rond gezondheid en welzijn, afgestemd op de noden van de wijk.
 - Zet in op een wijkplatform waar info up to date kan gedeeld worden en gezamenlijke strategieën kunnen uitgewerkt worden rond preventie, betere doorverwijzing, vindplaatsgerichte werkingen, etc.
 - Ondersteun de vorming van populatiegerichte interprofessionele eerstelijnsnetwerken in samenwerking met Eerstelijnszone Gent vzw.
 - Onderzoek waar infrastructuur kan voorzien of gedeeld worden voor wijkgerichte welzijnshubs met flexwerkplekken voor hulpverleners.
 - Er is veel aanbod aan wijkinitiatieven, maar zorgverstrekkers zien vaak door het bos de bomen niet meer. Maak dit laagdrempeliger zodat zorgverstrekkers via 'social prescribing' patiënten / cliënten makkelijker kunnen linken met wijkinitiatieven.
4. Maak Gent aantrekkelijk voor zorgverlening door optimale mobiliteit voor zowel patiënten als zorgverstrekkers. Verbeter de bereikbaarheid van zorgvoorzieningen via walkability en openbaar vervoer. Faciliteer zorgverstrekkers om thuiszorg te blijven bieden en verminder tijdsverlies door parkeerproblemen, waardoor efficiëntie bij patiëntenzorg wordt bevorderd.

Maak van Stad Gent een toekomstbestendige stad. Gent als klimaatgezonde en klimaatweerbare stad beperkt zo gezondheidseffecten ten gevolge van de klimaatverandering.

Stad Gent staat voor een uitdagende toekomst omwille van de impact van de klimaatverandering. Deze heeft impact op heel wat sectoren, niet op z'n minst op de gezondheid. Klimaatstressoren zoals hitte, UV-blootstelling, extreme weersomstandigheden, voedsel- en watergebonden ziektekiemen, insecten en plagen, luchtvervuiling en vectoren (bv. exotische muggen) zijn niet weg te denken in de toekomst. En deze brengen elk risicofactoren mee voor de gezondheid van de Gentenaar. Er zijn directe gezondheidseffecten zoals hittestress en oversterfte door hitte en infectieziekten. Maar er zijn ook indirecte gezondheidseffecten zoals de impact op mentale gezondheid en algemeen welzijn. Omwille van het hitte-eilandeffect zorgt hitte in Gent, zeker in dicht bebouwde gebieden, al in 2023 voor hittestress. Deze hittestress kan leiden tot ernstige gezondheidsproblemen en oversterfte. De doelgroepen die hier het gevoeligst voor zijn, zijn jonge kinderen, ouderen, chronisch zieken en maatschappelijk kwetsbare personen. 24% van de Gentse kwetsbare instellingen (kinderopvang en scholen, ziekenhuizen, woonzorgcentra, ...) kampen nu al met hittestress. Een gemiddelde zomer in het huidige klimaat zorgt naar schatting voor 19 Gentse hittedoden. Rekening houdend met meer en intensere hittegolven, toename in bevolkingsgroei en vergrijzing, verwachten we dat dit cijfer klimt naar 108 Gentse hittedoden in 2050.

Het is daarom belangrijk om maatregelen te nemen om de gezondheid van de Gentse inwoners nu én in de toekomst te beschermen en het Gentse gezondheidssysteem niet te overbelasten. Klimaatmitigatie en klimaatadaptatie kunnen niet los van elkaar gezien worden en moeten elkaar maximaal versterken om een klimaatgezonde én -weerbare stad te creëren. De gezondheid van de Gentenaar moet hierin centraal staan in overwegingen van elk klimaatinitiatief.

Bereid je als stad voor op de impact van de klimaatsverandering op gezondheid:

1. Zet proactief in op klimaatverandering als risicofactor voor de gezondheid van de Gentenaar. Blijf verder inzetten op klimaatmitigatie door acties die CO₂-uitstoot verminderen, maar zorg ervoor dat gezondheid ook centraal wordt gesteld in dit beleid.
2. Zet in op het verhogen van kennis over klimaatgerelateerde gezondheidsuitdagingen bij betrokken diensten en professionals. Het gaat daarbij zowel over gezondheidsactoren en klimaat- en milieuprofessionals, als over diensten die werken met gevoelige groepen zoals ouderen, kinderen en maatschappelijk kwetsbaren. Zo vergroot het draagvlak binnen de verschillende beleidsdomeinen om rekening te houden met klimaatuitdagingen.
3. Zorg ervoor dat diensten samenwerken voor maximale klimaatadaptatie. Elke dienst draagt hierin zijn verantwoordelijkheid. Zorg voor mandaat en budget voor de verdere uitwerking van het Gentse warmteactieplan, zodat structurele maatregelen kunnen worden genomen. Pleit ook bovenlokaal voor budgetten voor infrastructuuraanpassingen, zoals bijvoorbeeld het voorzien van hittebestendige schoolgebouwen of woonzorgcentra.

4. Continueer vergroening op publiek en privaat domein, blijf ontgroening tegengaan en zorg voor voldoende koelteplekken. Zorg voor een goede toegankelijkheid en infrastructuur van recreatieve groene en blauwe ruimten zodat kwetsbare groepen hiervan gebruik kunnen maken op warme dagen.

